

ложителната религия нѣматъ усѣта на Русо или на Шлайермахера за сърдечната, емоционално-волевата основа на религиозното преживяване, за ролята на мистически настроения и представи, които предполагатъ особена „религиозна душа“. Толкова рационалистични теории отъ XVIII в. насамъ напраздно се мжчиха да сведатъ корена на религията къмъ безсилие на разума и слабостъ на човѣшкия характеръ: фактитъ на етнологията и на психологията доказваха все по-неопровержимо дълбочината на религиознитѣ елементи въ човѣшката духовна природа, дори когато тя е най-издигната, и съкровената нравствена стойностъ на понятия като жертва, молитва, тайнства и т. н., които допълватъ идеята за божественото. Да се познае тукъ самата истина („истината ще ви направи свободни“, Иоанъ 8,32), ще рече да се покаже повече предпазливостъ наспроти тѣсногрѣдитѣ и едностранчиви отрицатели и да се довѣрва на всички ония смѣли и проникателни мъже отъ Декарта, Галилея и Нютона насамъ, които съгласуватъ вѣрата си въ живия богъ съ гениалнитѣ си открития или разсжждения, следвайки мудро препоржката на най-голѣмия човѣшки учителъ: „Възлюби Господа, твоя Богъ, съ всичкото си сърдце, и съ всичката си душа, и съ всичкия си разумъ: това е първата и най-голѣма заповѣдь; и втората, подобна ней, е: възлюби ближния си като самия себе си!“ (Мат. 22, 37—39; Марк. 12, 30—31). Тази религия е спасена, за добра честь, и въ душата на нашия Селимински, въпрѣки всички уроци у рационалисти, сензуалисти и позитивисти отъ разни школи.

5. ВЪЗГЛЕДИ И КРИТИКА НА СЕЛИМИНСКИ. — Селимински навлиза въ въпроситѣ, следъ като е наблюдавалъ, мислилъ и челъ доста. Неговата наивна детска вѣра, която го е подтиквала къмъ поклонение въ Иерусалимъ, ще е била разколебана още въ Кидония; подобна криза на мирогледа изживяватъ въ тогавашната грѣцка школа, подъ влияние на свободомислещитѣ възпитаници на Западъ и на разкритията върху живота на фенерското духовенство, и другитѣ образовани българи. За другаря на Селимински, Г. Золотовичъ, ние знаемъ, че той се е чувствувалъ волтерианецъ и че е гледалъ на черквата и на черното духовенство у насъ съ известно пренебрежение — макаръ да е смѣталъ българското черковно движение полезно за политическото освобождение